

Betænkning afgivet af Retsudvalget den 0. december 2011

Udkast til

Betænkning og indstilling

vedrørende

Valg af Folketingets ombudsmand

Folketingets ombudsmand Hans Gammeltoft-Hansen anmodede den 3. juni 2011 om at fratræde hvervet ved udgangen af januar 2012. Af anmodningen fremgår det endvidere, at »som bekendt er der valg til Folketinget inden det anførte fratrædelsestidspunkt. Jeg har imidlertid anset mig forpligtet af ombudsmandslovens § 4, stk. 2, til under alle omstændigheder at meddele mit ønske om at fratræde. Samtidig vil det nyvalgte Folketing og Retsudvalg være orienteret for det tilfælde at det måtte indgå i overvejelserne af foretage genvalg.«

Der blev afholdt nyvalg til Folketinget torsdag den 15. september 2011. Det følger af ombudsmandslovens § 1, stk.1, at »Efter hvert folketingsvalg samt ved embedsledighed vælger Folketinget en ombudsmand.«

På det første møde i Folketingets Retsudvalg efter folketingsvalget nedsatte udvalget et underudvalg med en repræsentant for hvert af de følgende partier: Venstre, Socialdemokratiet, Dansk Folkeparti, Radikale Venstre, Socialistisk Folkeparti, Enhedslisten, Liberal Alliance og Det Konservative Folkeparti. Underudvalget havde to opgaver:

- At fremsætte forslag til Retsudvalget om indstilling om valg af ny ombudsmand.
- At se på behovet for ændring af den gældende ombudsmandslov på baggrund af beretning over B 99 om ændring af ombudsmandsloven (2010-11, 1.samling)

1. Indstilling om valg af ny ombudsmand

Underudvalget har i forbindelse med arbejdet med indstillingen holdt en række møder med det formål at finde frem til den person, der har de rette kvalifikationer til at bestride stillingen som Folketingets ombudsmand. Underudvalget har i den forbindelse hørt samtlige partier i Folketinget om deres eventuelle forslag til mulige kandidater.

Under underudvalgets overvejelser har flere ansete jurister været på tale, men som resultatet af drøftelserne har underudvalget været enige om at foreslå Retsudvalget, at nuværende rigsadvokat Jørgen Steen Sørensen vælges til Folketingets ombudsmand fra den 1. februar 2012.

2. Behovet for ændring af ombudsmandsloven

Det forrige Retsudvalg afgav den 24. august 2011 følgende beretning over beslutningsforslag B 99 om ændring af ombudsmandsloven:

»Udvalget vil i det kommende folketingsår se nærmere på ombudsmandsloven, herunder de punkter, der indgår i dette beslutningsforslag. Der vil bl.a. blive indhentet erfaringer fra andre lande. I den forbindelse vil udvalget lægge op til, at der afholdes en høring, hvor der bliver redegjort for

erfaringerne fra andre landes ombudsmandsinstitutioner og gives en status for den danske – samt gives bud på fremtidens ombudsmandsinstitution.

Det vil ikke kunne nås – hvis der skal være en ordentlig kvalitet i lovarbejdet – at gennemføre eventuelle ændringer i loven, før der udnævnes en ny ombudsmand. En ombudsmand udpeges i dag kun for én valgperiode af gangen, men alle de fire tidligere ombudsmænd er blevet genudpeget, så længe de selv ønskede det. Det skal derfor tilkendegives over for en ny ombudsmand – før udnævnelsen – at der er overvejelser i Folketinget om at ændre denne praksis. En sådan tilkendegivelse vil ikke være bindende for, at Folketinget gennemfører de ændringer, som dette beslutningsforslag omhandler, men vil alene gøre opmærksom på, at muligheden foreligger.«

2.1. Høring om ændring af ombudsmandslovens regler

Tirsdag den 25. oktober 2011 afholdt Retsudvalget en lukket høring om ændring af ombudsmandslovens regler.

Formålet med høringen var dels at få belyst spørgsmålet om en tidsbegrænsning af ansættelsesperioden. Målet var endvidere at få belyst fordele og ulemper som ombudsmand ved henholdsvis at have adgang til at udøve andre hverv eller være afskåret herfra, samt hvorledes reglerne om udøvelse af andre hverv i givet fald burde udformes.

På høringen drøftede Retsudvalget spørgsmålet om udøvelsen af andre hverv med Folketingets nuværende ombudsmand Hans Gammeltoft-Hansen. Rigsrevisor Henrik Otbo fremlagde synspunkter på spørgsmålene om tidsbegrænset ansættelse og håndteringen af udøvelsen af andre hverv. Professor Ph.d. Michael Gøtze havde bl.a. til opgave at redegøre for ansættelsesregler for såvel den norske og svenske ombudsmand. Formand for offentlige chefer i Djøf, Per Hansen redegjorde for de generelle regler for tidsbegrænset ansættelse af offentlige chefer og deres udøvelse af andre hverv.

2.2. Tidsbegrænset ansættelsesperiode

Det følger som nævnt ovenfor af ombudsmandlovens § 1, stk. 1, at efter hvert folketingsvalg samt ved embedsledighed vælger Folketinget en ombudsmand.

Folketinget har derfor mulighed for at vælge en ny ombudsmand efter hvert folketingsvalg. Der har dog udviklet sig den praksis, at den siddende ombudsmand er blevet genudpeget indtil ombudsmanden har indgivet sin afskedsbegæring.

På baggrund af den afgivne beretning over B 99 om ændring af ombudsmandsloven (2010-11, 1. samling), den afholdte høring og de efterfølgende drøftelser vil Retsudvalget snarest bede en forvaltningsret - og en statsrets ekspert om at belyse hvilke retlige konsekvenser herunder grundlovmæssigheden af følgende model [ler] for valg og ansættelse af Folketingets ombudsmand vurderes at have.

1. Folketinget udpeger Folketingets ombudsmand for en periode på 5 år efter indstilling fra Folketingets Retsudvalg med mulighed for en forlængelse. Folketinget skal via indstilling fra Folketingets Retsudvalg efter de 5 år tage særskilt stilling til den mulige ene forlængelse. Selve valget af Folketingets ombudsmand skal ske tidligst et år inde i Folketingets valgperiode således, at det ikke er lige efter valg til Folketing, at et nyvalgt Retsudvalg skal tage stilling til valg af ny ombudsmand.
2. Folketinget udpeger Folketingets ombudsmand for 10 år efter indstilling fra Folketingets Retsudvalg uden mulighed for forlængelse. Reglen i den gældende ombudsmandslov om afskedigelse opretholdes. Selve valget af Folketingets ombudsmand skal ske tidligst et år

inde i Folketingets valgperiode, således at det ikke er lige efter valg til Folketinget, at et nyvalgt Retsudvalg skal tage stilling til valg af ny ombudsmand.

3. Folketinget opretholder den nuværende procedure, der følger af den gældende ombudsmandslov omkring udpegning og afskedigelse af Folketingets ombudsmand, men indfører et yderligere krav om, at genudpegning af den siddende ombudsmand samlet set ikke kan overstige en periode på 10 år.

Derudover ønsker Retsudvalget at få belyst grundlovmæssigheden i at gøre op med princippet om, at den til enhver tid værende ombudsmand har et mandat fra det siddende Folketing jf. grundlovens § 55 sammenholdt med den gældende ombudsmandslovens § 1, stk. 1.

2.3. Hverv

Det følger af ombudsmandslovens § 29, stk. 2, at ombudsmanden må ikke uden samtykke fra Folketingets Retsudvalg have hverv i offentlige eller private virksomheder, foretagender eller institutioner.

Retsudvalget vil fremover være tilbageholdene med at give tilladelse til udøvelse af hverv af den karakter, der kræver samtykke efter ombudsmandslovens § 29, stk. 2, og fremover vil der ikke blive givet samtykke til, at ombudsmanden kan deltage i egentligt lovforberedende arbejde. I den forbindelse forestiller Retsudvalget sig ikke, at ombudsmanden ikke kan stille sin ekspertise til rådighed som rådgiver. I forlængelse af drøftelserne om ombudsmandens udøvelse af hverv forestiller Retsudvalget sig ikke, at ombudsmanden kan være medlem af f.eks. en VL-gruppe.

I forbindelse med de fortsatte drøftelser om ændring af ombudsmandsloven vil Retsudvalget se på behovet for regler for embedets ansattes mulighed for at deltage i det lovforberedende arbejde eller om dette også bør have en mere rådgivende karakter.

3. Den videre proces med arbejdet om en ændring af ombudsmandsloven

I forbindelse med satspuljeforhandlingerne for 2012 blev der indgået en politisk aftale om at afsætte midler til at styrke Folketingets Ombudsmands kompetencer og ressourcer på børneområdet med virkning fra 2012, bl.a. i forhold til at håndtere klager og henvendelser fra børn og unge og i forhold til at gennemføre flere besøg på steder, hvor børn og unge opholder sig. Aftalen følger op på FN's Børnekomites anbefalinger fra 2011 om, at der i Danmark bør være en åben uafhængig instans, som kan monitorere implementeringen af børns rettigheder, og som kan behandle individuelle klager fra børn og unge. Aftalen forudsætter bl.a. en ændring af ombudsmandslovens §§ 7 og 19, sådan så ombudsmanden også kan få kompetence i relation til private virksomheder og institutioner m.v., hvor børn opholder sig.

Retsudvalget vil endvidere snarest efter den ny ombudsmand er tiltrådt holde et møde med ombudsmanden om behovet for ændringer af ombudsmandsloven i øvrigt. Retsudvalget forudsætter herefter, at der i indeværende folketingsår fremsættes forslag om ændring af ombudsmandsloven.

Indstilling

Af Retsudvalget:

Rigsadvokat Jørgen Steen Sørensen vælges til Folketingets ombudsmand fra den 1. februar 2012.

Politiske bemærkninger

Et *mindretal* i udvalget (EL) ønsker at påpege, at man bør diskutere processen for udpegning af fremtidige ombudsmænd, så det sikres, at man har det bredest mulige felt af kandidater, der kan bestride posten. Ligesom man for en del år siden drøftede, hvordan man kunne få en bredere rekruttering af højesteretsdommere, for at undgå kritik af, at stort set alle dommerne dengang kom fra Justitsministeriet.

EL ønsker desuden at påpege, at man generelt ved udpegning af fremtidens ombudsmænd bør sikre sig størst mulig uafhængighed hos ombudsmandsinstitutionen, herunder også at ombudsmandens professionelle baggrund ikke giver nogen anledning til tvivl om dennes uafhængighed af det system, som det er ombudsmandens opgave at holde øje med. Uanset om der hos den konkrete ombudsmand er grundlag for en sådan tvivl eller ej.

*Jacob Bjerregaard (S) Julie Skovsby (S) Maja Panduro (S) Mette Reissmann (S) Ole Hækkerup (S)
Rasmus Prehn (S) Jeppe Mikkelsen (RV) Zenia Stampe (RV) Camilla Hersom (RV) Ida Damborg (SF)
Anne Baastrup (SF) fmd. Pernille Skipper (EL) Johanne Schmidt-Nielsen (EL) Frank Aaen (EL)
Doris Jakobsen (SIU) Kim Andersen (V) Preben Bang Henriksen (V) Inger Støjberg (V)
Karen Jespersen (V) Jan E. Jørgensen (V) Karsten Lauritzen (V) Kristian Pihl Lorentzen (V)
Karsten Nonbo (V) Peter Skaarup (DF) Dennis Flydtkjær (DF) Pia Adelsteen (DF)
Kim Christiansen (DF) Simon Emil Ammitzbøll (LA) Tom Behnke (KF) nfmd.*

Inuit Ataqatigiit, Sambandsflokkurin og Javnaðarflokkurin havde ikke medlemmer i udvalget.

Folketingets sammensætning

Venstre, Danmarks Liberale Parti (V)	47	Liberal Alliance (LA)	9
Socialdemokratiet (S)	44	Det Konservative Folkeparti (KF)	8
Dansk Folkeparti (DF)	22	Inuit Ataqatigiit (IA)	1
Radikale Venstre (RV)	17	Siumut (SIU)	1
Socialistisk Folkeparti (SF)	16	Sambandsflokkurin (SP)	1
Enhedslisten (EL)	12	Javnaðarflokkurin (JF)	1